

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Manninen, Paavo

Title: Tekstin äänet ja lukevat korvat kohtaavat

Year: 2020

Version: Accepted version (Final draft)

Copyright: © Kirjoittaja & Suomen kirjallisuusterapiayhdistys, 2020

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Manninen, P. (2020). Tekstin äänet ja lukevat korvat kohtaavat. *Kirjallisuusterapia*, 28(1), 35.

Siru Kainulainen: Elämäni kirjat

Tampere: Vastapaino, 2019

Paavo Manninen

Tekstin äänet ja lukevat korvat kohtaavat

Tunteet ja affektit ovat nykyään elinvoimainen kirjallisuudentutkimuksen kohde. Kirjallisuudentutkija ja kriitikko Siru Kainulainen käsittelee teoksessaan *Elämäni kirjat* kuolema-aiheisia runoja, muistojaan Karjalasta ja Eila Kivikk'ahon Karjala-runoutta, dekkareita, tyttökirjoja, Finlandia-palkintoehdokkaiden saamia kirjallisuuskritiikkejä, miesten tunteiden ilmaisua mm. Lauri Viidan runoudessa sekä runouden kuuntelemisen tärkeyttä. Runo näyttäytyy teoksessa monesti kuin elävänä ihmisenä. Aleksin Kiven ”Sydämeni laulussa” ja muissa runoissa rytmit ”viettelevät”, ”rauhottavat” tai rytmiin ”tempautuu” mukaan”. Runon äänellisyyden on kutsu kuulemaan, ja ääntä kohti kurotamme. Se ilmenee haluna runouteen, haluna joka kohdistuu sanan taiteeseen ja runon ääneen.”

Kainulaisen analyysien keskiössä ovat tekstin ominaisuudet, niiden lukuvaikutukset ja niistä kertominen aistimellisia metaforia käyttäen tarvitsematta sitoutua tarkkaan terminologiaan. Kainulainen etenee toisinaan syvälle lukukokemuksiinsa, kuten kirjoituksessaan Frances Hodgson Burnettin *Salaisesta puutarhasta* (1911): ”Aloin tajuta olevani erillinen yksilö, eikä se tarkoita vain myönteistä vapautta vaan myös erilaisuuden ja yksinäisyyden tuntoja”. Kainulainen voi lukijana palata ”kuin minuuteni välähdysten historiaan”. Lukeminen ja tunteet, ”tuntu kielestä”, edeltävät tulkintaa.

Runouden uudet ilmaisukeinot mahdollistavat sellaisten kokemusten ja affektien sanoittamista, joille ei vielä ole vakiintunutta ilmaisutapaa. Kirjassa voi nähdä myös ajatuksen lukijasta runoilijana: lukijankin on keksittävä oikeanlainen ilmaus (luku)kokemuksensa tulkinnalle, niin kuin psykoterapeutin kokemukselleen potilaasta, jotta hän voi edistää tämän itseymmärrystä. Tällaista suhtautumista ei aina toteudu päivälehtien kirjallisuuskritiikeissä. Luvussa ”Sanataiteen jäljillä” Kainulainen päätyy siihen, että kritiikit eivät luota lukijaan ja jättävät huomiotta vaikeammat, taiteellisemmat romaanit. Luvussa ollaan kirjallisuuteen kohdistuvien odotusten, pettymysten, niiltä suojautumisen ja lukijan haluun liittyvän normalisoimisen äärellä.

Kainulainen kirjoittaa: ”Epäsymmetrinen vastavuoroisuus on kiehtova haaste. Ollaan sen äärellä, kun toinen ei kommunikoi samalla tavalla kuin minä”. Olisikin ollut kiinnostavaa, että Kainulainen olisi esittänyt luennan myös jostain häntä voimakkaasti häiritsevästä teoksesta. Koin itse yksinkertaistetuksi sen, että ”älyllisten” tulkintojen ”hallittu ja hallitsemaan pyrkivä asenne kertoisi älyn pyrkimyksestä koostaa taiteelle”, kuten Kainulainen esittää Susan Sontagia mukaillen. Tulkinnat voivat osoittaa hallintaa, joka nimenomaan edistää ymmärrystä taiteesta ja ihmisestä. Tulkinta ei myöskään tapahdu tyhjiössä, se sijoittuu aina laajempaan kontekstiin: dialogiin muihin teoksista tehtyjen tulkintojen kanssa ja

lukevien mielten kokonaisuuksissa. Mutta hyviin tulkintoihin päätyminen edellyttää nimenomaan kielen materiaalistien ominaisuuksien herkkää kuulostelua, kuten Kainulainen osoittaa.

Paavo Manninen on kirjallisuuden väitöskirjatutkija Jyväskylän yliopistossa ja kirjallisuusterapiaohjaaja. Hänen tutkimusaiheitaan ovat psykoanalyttinen kirjallisuudentutkimus ja Shakespeare.